

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра Педагогіки і методики технологічної та професійної освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

(назва навчальної дисципліни)

**підготовки студентів рівня вищої
освіти «Бакалавр»**

напряму підготовки 6.010104 – Професійна освіта

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ Педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

кандидат педагогічних наук, ст. викладач Курчій О.В.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Доктор педагогічних наук, професор

Стешенко В.В.

Кандидат педагогічних наук, доцент
Українська інженерно-педагогічна академія

Недосєкова Н.С.

Обговорено та рекомендовано до видання
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“ _____ ” _____ 2016 р.

Протокол № _____

Перший проректор

Набока О.Г.

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Дидактичні основи професійної освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Бакалавр» напряму підготовки 6.010104 Професійна освіта.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, педагогіка, психологія тощо.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

Змістовий модуль 1. ДИДАКТИЧНІ СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Змістовий модуль 2. ДИДАКТИЧНІ СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Дидактичні основи професійної освіти» є ознайомлення студентів з особливостями організації та здійснення навчального процесу у професійних навчальних закладах України, формування умінь ґрунтовного аналізу систем, процесів та ситуацій, що є характерними для цих закладів та на цій основі – складання рекомендацій щодо підвищення ефективності професійної підготовки.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Дидактичні основи професійної освіти» є:

- формування професійної спрямованості у майбутніх інженерів-педагогів;

- поглиблення й закріплення знань з курсу щодо змісту та цілей освіти, принципів відбору змісту загальної та професійної освіти, а також способів їхнього додержання у відомих підходах, визначення та особливостей розробки освітньої документації, видів навчально-методичного забезпечення навчальних предметів, ролі принципів навчання у дидактичному процесі, їхніх видів та способів додержання, видів методів, засобів і форм навчання й контролю у теоретичній та практичній підготовці, особливостей їхнього вибору й застосування у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах, типів і структури уроків теоретичного та виробничого навчання;

- формування умінь здійснювати порівняльний аналіз дидактичних складників освітнього процесу в загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах, принципів їхнього вибору та вимог щодо реалізації, обґрунтовувати рішення ситуацій зі сторони їхньої доцільності, адекватності й ефективності;

- формування здатностей до духовно-пізнавального освоєння дійсності у сфері професійної діяльності інженера-педагога, ретельного вивчення законодавчих й нормативних актів, виявлення закономірності у відборі змісту освіти, виявлення відмінностей у реалізації методів, засобів та форм підготовки у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних

зкладах, визначення тенденції розвитку теоретичної й практичної підготовки у професійно-технічних та вищих навчальних закладах;

- розвиток професійних якостей інженера-педагога.

1. 3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

– інформаційна компетентність – *здатність* до пошуку, обробки й використання інформації в складних інформаційних системах, її інтерпретації й використання з професійною метою; *готовність* до самостійного розв'язання навчальних проблем засобами комп'ютерних технологій в професійно-педагогічній діяльності в умовах сучасної інноваційної політики;

– комунікативна компетентність – *здатність* забезпечувати прямий та зворотній зв'язок з учнями професійно-технічних навчальних закладів, їхніми батьками та адміністрацією навчального закладу з урахуванням особливостей професійної комунікації; *готовність* ефективної комунікативної діяльності та до представлення складної комплексної інформації у стислій формі на досконалому рівні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

– соціокультурна компетентність – *здатність* до особистісної й професійної самоактуалізації й самореалізації; *готовність* до встановлення співвідношення ролі культури, науки в розвитку цивілізації, цінності наукової раціональності та її історичних типів, знання структури, форм і методів наукового пізнання;

– здоров'язбережувальна компетентність – *здатність* майбутнього фахівця до організації здоров'язбережувального простору навчального закладу; *готовність* оцінювати та коректувати безпеку педагогічного процесу в галузі професійної освіти, забезпечувати заходи з охорони праці в процесі роботи, проводити аналіз умов праці за показниками чинників виробничого середовища, виявляти потенційні джерела небезпечних і шкідливих явищ, причини виробничого травматизму, професійних захворювань;

– акмеологічна компетентність – *здатність* вільно орієнтуватися в теоретичних та практичних аспектах педагогічної науки, критеріях та рівнях професіоналізму фахівця професійно-технічного навчального закладу; *готовність* самостійно освоювати нові науково-педагогічні теорії та креативно мислити й розв'язувати педагогічні проблеми.

спеціальні:

– психолого-педагогічна компетентність – *здатність* навчати й виховувати учнів професійно-технічних навчальних закладів на основі глибокого усвідомлення сутності навчально-виховного процесу; *готовність* до здійснення психолого-педагогічної діагностики; застосування засобів педагогічної майстерності викладача професійної школи.

– методична компетентність – *здатність* визначати особливості розробки освітньої документації й видів навчально-методичного забезпечення навчальних предметів; *готовність* розробляти плани уроків з конкретними характеристиками, визначати зміст навчальної теми, розробляти фрагмент уроку заданого типу, а також розробляти плани та організувати виховну роботу з навчальною групою та здійснювати порівняльний аналіз дидактичних складників освітнього процесу в загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 2,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

ДИДАКТИЧНІ СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

ТЕМА 1. ЗМІСТ ОСВІТИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЇЇ КОМПОНЕНТІВ.

Поняття «зміст освіти». Структура змісту освіти та характеристика її компонентів. Компоненти змісту освіти за І. Лернером і В.С. Ледневим. Вимоги до вибору змісту освіти. Загальна характеристика змісту професійно-технічної освіти.

Державний стандарт освіти та його складові. Механізм формування навчального плану спеціальності: нормативна частина змісту освіти, вибіркова частина змісту освіти. Навчальна програма та її структура.

ТЕМА 2. ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Поняття «принцип навчання» у професійному навчанні. Сутність і шляхи реалізації загальнодидактичних принципів: принцип виховуючого навчання, принцип науковості, зв'язку навчання з життям, системності та систематичності, принцип доступності та інші.

Специфічні принципи професійного навчання: професійної спрямованості, технологічної послідовності, моделювання професійної діяльності, професійної мобільності, принцип модульного професійного навчання.

ТЕМА 3. МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИМОГИ ЩОДО ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ.

Визначення терміну «метод». Прийом як частина методу. Класифікація методів навчання: словесні, наочні, практичні та їх характеристика.

Лекція як бінарна форма організації навчання та метод навчання. Інструктаж як провідний метод в інженерно-технічному навчальному закладі. Наочні методи навчання: метод ілюстрацій, метод демонстрації.

Практичні методи навчання: вправи, лабораторні, практичні, графічні і дослідні роботи. Робота з підручником. Класифікація методів навчання: за особливостями навчально-пізнавальної діяльності; за особливостями викладання. Вимоги до застосування методів навчання.

ТЕМА 4. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Відмінності між поняттями «форми навчання (ФН)» і «форми організації навчання (ФОН)». Класифікація форм навчання: денна (стаціонарна), заочна, дистанційна, вечірня.

Класифікація форм організації навчання у вищій школі, їх розподіл на аудиторні та позааудиторні, усталені та новітні. Дидактичні особливості ФОН: лекція, семінар, лабораторна робота, консультація, залік, іспит.

Урок як основна форма організації навчання у середніх та професійно-технічних навчальних закладах. Додаткові форми організації навчальної діяльності. Вимоги до застосування ФОН у системі професійно-технічній школі.

ТЕМА 5. ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Сутність поняття «засіб навчання». Класифікація засобів навчання за суб'єктом діяльності, за функціями в навчальному процесі та ін.

Матеріальні об'єкти. Друковані матеріали, навчальне обладнання, наочні посібники. Технічні засоби навчання: засоби зорової наочності (візуальні), засоби слухової наочності, засоби наочно-слухові (аудіовізуальні). Комплексне методичне забезпечення навчання технічними засобами. Електронні системи навчання.

ТЕМА 6. ДІАГНОСТИКА І КОНТРОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Поняття діагностики й педагогічного контролю, їх співвідношення. Мета контролю. Умови ефективного функціонування системи педагогічного контролю. Вимоги до контролю знань.

Функції, типи, види, форми, методи й засоби контролю. Методи контролю навчальних досягнень здобувачів.

Змістовий модуль 2.

ДИДАКТИЧНІ СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тема 7. ВИРОБНИЧИЙ І ТРУДОВИЙ ПРОЦЕСИ. Визначення понять «виробниче навчання», «виробничий процес та його складові», «трудова діяльність», «трудовий процес».

Типи трудових процесів. Класифікація трудових дій: за призначенням, за одиницями трудової діяльності.

Залежність типів трудового процесу від можливості відокремлення окремих частин; можливості групування різновидів окремих операцій; повторюваності операцій у трудовому процесі. Три групи трудових процесів.

ТЕМА 8. СИСТЕМА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.

Гене́за систем виробничого навчання в історії педагогіки (предметна, операційна, операційно-предметна, моторно-тренувальна, операційно-комплексна).

Методи, форми, засоби виробничого навчання. Загальні питання про методи в виробничого навчання та їх класифікація. Організаційні форми виробничого навчання. Класифікація форм організації навчальної роботи. Форми організації праці майстрів виробничого навчання.

Класифікація дидактичних засобів виробничого навчання. Планування виробничого навчання. Навчально-технологічна документація майстра виробничого навчання.

ТЕМА 9. ТИПИ І СТРУКТУРА ЗАНЯТЬ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.

Урок як основна форма організації навчання у професійно-технічних навчальних закладах. Типи уроків виробничого навчання та їх особливості. Структура уроків виробничого навчання.

Дидактичні вимоги до занять. Класифікація уроків виробничого навчання за типами: вступний урок, урок з вивчення трудових прийомів і операцій, урок з виконання комплексних робіт, контрольно-перевіряючий.

Спеціальні форми уроків виробничого навчання.

ТЕМА 10. ВИХОВНА РОБОТА У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.

Мета та завдання виховної роботи у закладах професійної освіти. Принципи організації виховної роботи в умовах професійно-технічного навчального закладу.

Виховна робота майстра виробничого навчання. Принципи виховної роботи майстра виробничого навчання. Основні напрями виховної роботи майстра виробничого навчання.

Особливості виховної роботи в навчальній групі. Педагогічна взаємодія майстра виробничого навчання і класного керівника.

3. Рекомендована література

Основна

1. Артюх С.Ф. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин. Пособие для преподавателей. / Артюх С.Ф., Коваленко Е.Э., Белова Е.К., Изюмская Г.В., Беликова В.В. – Харьков: УИПА, 2001. – 210 с.

2. Бабанский Ю.К. Оптимизация педагогического процесса. / Бабанский Ю.К., Поташник М.М. – К. : Рад. школа, 1983. – 287 с.

3. Балл Г.А. Теория учебных задач: Психолого-педагогический аспект. / Балл Г.А. – М.: Педагогика, 1990. – 184 с.

4. Басова Н.С. Педагогика и практическая психология. / Басова Н.С. – Ростов н /Д: Феникс, 1999. – 416 с.

5. Безрукова В.С. Педагогика. Проективная педагогика: Учебное пособие для инженерно-педагогических институтов и индустриально-педагогических техникумов. – Екатеринбург: Издательство «Деловая книга», 1996. – 344с.

6. Васильев И.Б. Профессиональная педагогика. Конспект лекций для студентов инженерно-педагогических специальностей: В 2-х ч. / Васильев И.Б. – Харьков, 2003. – Ч.2. – 175 с.
7. Васильев И.Б. Профессиональная педагогика: Конспект лекций для студентов инженерно-педагогических специальностей. / Васильев И.Б. – Харьков, 1999. – 151 с.
8. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А. Вербицкий . – М.: Высшая школа, 1991.-206 с.
9. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. / Вітвицька С.С. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
10. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Волкова Н.П. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
11. Воронов В.В. Педагогика школы в двух словах: Конспект-пособие для педагогов и учителей. / Воронов В.В. – М., 1997. – 146 с.
12. Гуревич Р.С. Наступність як принцип реалізації сучасних педагогічних технологій у середній і вищій школах: Наук. метод.зб. / Гуревич Р.С., Михайлова О.Ю. – Вінниця. – К. – 1995. – 37 с.
13. Дидактические основы подготовки инженеров-педагогов: Учеб. пособие / Под ред. П.Ф.Кубрушко, В.П.Косырева. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф. пед. ун-та, 1997. – 200 с.
14. Дидактичні основи професійної освіти: методичні вказівки щодо проведення практичних занять з курсу для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / О.Е.Коваленко, Н.О.Брюханова, В.В.Кулешова. – Харків: УПА, 2010. – 44 с.
15. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. / І.М. Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
16. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация: Учеб. пособие для студ.высш.пед.учеб.заведений. / Загвязинский В.И. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 192с.
17. Зборовский Г.Е. Профессиональная и внепроизводственная деятельность инженера-педагога.: Учеб. пособие. / Зборовский Г.Е. – СПб.: СИПИ, 1987. – 48с.
18. Коваленко О.Е. Дидактичні основи професійної освіти : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів інженерно-педагогічних спеціальностей / Коваленко О.Е., Брюханова Н.О., Гирич З.І., Кулешова В.В., Прохорова О.О. – Харків : ВПП «Контраст», 2008. – 68 с.
19. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: Учеб. пособие / Козаков В.А. – К.: Выща шк.,1990. – 248с.
20. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. / Кузьмина Н.В. – М.: Выща школа, 1990. – 117 с.

21. Леднев В.С. Содержание образования: Учеб. пособие. / Леднев В.С. – М.: Высш. шк., 1989. – 360 с.

22. Лихачев Б.Т. Педагогика: Курс лекций / Учеб. пособие для студентов педагог. учеб. заведений ИПК и ФПК. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 2000. – 523 с.

23. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. / Лозниця В.С. – К.: Ексоб, 2001. – 304 с.

24. Мелецінек А. Інженерна педагогіка. Практика передачі технічних знань: Пер. з нім. / А. Мелецінек – Харків, 2001. – 240 с.

25. Мойсеюк Н.С. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене, 2001. – 608 с.

26. Никитина Н.Н. Основы профессионально-педагогической деятельности: Учеб. пособие для студ. учреждений сред. проф. образования. / Никитина Н.Н., Железнякова О.М., Петухов М.А. – М. : Мастерство, 2002. – 288 с.

27. Никифоров В.И. Основы и содержание подготовки инженера-преподавателя к занятиям: Учеб. пособие. / Никифоров В.И. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1987. – 144 с.

28. Ничкало Н.Г. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб./ Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.

Допоміжна

29. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.: За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.

30. Педагогика / Под общей ред. А.П. Кондратюка. – К.: Вища шк., 1982. – 382 с.

31. Педагогика высшей школы. Учебное пособие / Отв. Ред. Н.Д. Никандров. – Л.: ЛГПИ, 1974. – 116 с.

32. Педагогика профессионального образования: Учеб. пособие для студ. высших уч. заведений / Е.П. Белозерцев, А.Г. Пашков; под ред. В.А. Сластенина. – М., 2004. – 386 с.

33. Педагогика школы: Учебное пособие для студентов педагогических институтов / Под ред. Г.И. Щукиной. – М.: Просвещение, 1977. – 384 с.

34. Педагогика: Учеб. пособие для ст-тов пед. ин-тов по спец N2121 / С.П. Баранов, Л.Р. Болотина, В.А. Сластёнин и др. / Под ред. С.П. Баранова, В.А. Сластёнина. – М.: Просвещение, 1986. – 336 с.

35. Педагогика: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Под ред. Ю.К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1983. – 608 с.

36. Педагогика: Учебное пособие для педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М.: Школа-Пресс, 1998. – 512 с.

37. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под ред. П.И. Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.

38. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б.М.Бим-Бад; Редкол.: М.М.Безруких, В.А.Болотов, Л.С.Глебова и др. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.

39. Педагогіка : Навчальний посібник. – Х., ТОВ «Одіссей», 2003. – 352 с.

40. Пидкасистый П.И. Искусство преподавания. Первая книга учителя. / П.И. Пидкасистый, М.Л. Портнов – М.: Изд-во «Российское педагогическое агентство», 1998. –184с.

41. Практикум по дидактике и методикам обучения/ А.В.Хуторской. – СПб.: Питер, 2004. – 541 с.

42. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У.Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г.Ничкало. – Вища шк., 2000. – 380с.

43. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / Под ред. С.Я.Батышева. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1997. – 512 с.

44. Психология и педагогика. Учеб. пособие для вузов./ Отв. ред. Радугин А.А. – М., 1997. – 256 с.

45. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений. – Ростов н/Д.: изд-во «Феникс», 1998. – 544 с.

46. Реан А.А. Психология и педагогика. / Реан А.А., Бордовская Н.В., Розум С.И. – СПб.: Питер, 203. – 432 с.

47. Скакун В.А. Организация и методика профессионального обучения: Учебное пособие. / Скакун В.А. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007 – 336с.

48. Современный словарь по педагогике / Сост. Рапацевич Е.С. – Мн.: «Современное слово», 2001. – 928 с.

49. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. / Под ред. С.Я. Батышева. – М., АПО. 1998. - 568 с, ил. Т. 1 – А–Л –1998.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання

Модульна контрольна робота, захист рефератів, екзамен.